

Základní škola Boskovice, Slovákova, příspěvková organizace

Slovákova 2006/8, 680 01 Boskovice

IČO: 23098473

www.zsslovakova.cz

Školní program proti šikanování

2025/2026

Základní škola Boskovice, Slovákova, příspěvková organizace

Obsah

1	Úvod	3
2	Charakteristika pojmu šikana	3
3	Zmapování situace probíhá formou:.....	5
4	Krizový plán po odhalení šikany	6
5	Výchovná opatření	8
6	Právní odpovědnost školy	8
7	Primární prevence ve škole.....	10
8	Školní poradenské pracoviště	11
9	Spolupráce se specializovanými zařízeními	11
10	Evaluace	11

1 Úvod

Školní program proti šikanování vychází z *Metodického pokynu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních* (č. j. MŠMT-21149/2016), je provázán s preventivním programem školy.

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, spolupracující a respektující prostředí, kde žáci k nežádoucímu chování zaujmají odmítavý postoj. Základem prevence šikanování a násilí je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli.

V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb. (školského zákona) má škola jednoznačnou odpovědnost za žáky, je povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc. Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění.

2 Charakteristika pojmu šikana

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nedovedou bránit.

Verbální šikana:

- pomluvy
- slovní útoky v podobě nadávek
- vyhrožování
- ponižování
- kyberšikana – útoky formou sms, emailů, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.

Fyzická šikana:

- vydírání
- fyzické útoky v podobě bití

- krádeže
- ničení a poškozování věcí oběti
- sexuální obtěžování

Smíšená šikana (kombinace verbální a fyzické šikany):

- násilné a manipulativní příkazy

Podstatnou vlastností šikany je skrytost. Ta je dána tím, že často odhalení, zejména pokročilé šikany, brání z rozličných důvodů a pohnutek všichni účastníci vyšetřování včetně oběti. Z tohoto důvodů je důležité umět rozpoznat přímé a nepřímé signály šikany. Při vlastní diagnostice šikany je třeba zkoumat tento fenomén ze tří praktických pohledů:

- jako nemocné chování,
- závislost,
- poruchy vztahů ve skupině.

Nepřímé znaky šikany

- cílem je způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti
- většinou bývá **nefyzická** – záměrná ignorace nebo izolování žáka, rozšiřování zákeřných pomluv a lží, ponižování před ostatními žáky

Přímé znaky šikany

- vulgární nadávky
- urážlivá gesta
- bití
- plivání
- kopání

Stádia šikanování (Kolář, 2011)

1. stadium: Zárodečná forma (zrod ostrakismu):

Potenciálně přítomná v každém kolektivu, projevuje se vyčleňováním některých jedinců na okraj skupiny – většinou slovní projevy, fyzické ústrky, neoblíbenost, ostatní postiženého odmítají, pomlouvají, je terčem vtipů.

2. stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

Výhrůžky, nadávky, fyzické útoky, zatím jen od agresora/ů.

3. stadium: Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich obětmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování.

4. stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám“. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

5. stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem.

3 Zmapování situace probíhá formou:

- plnění trvalých úkolů všech pedagogických pracovníků školy (sledování absence žáků, sledování změn v chování žáků, ve školních výsledcích, pozorováním vztahů a komunikace mezi žáky, pravidelnými poradami mezi pedagogy, informace od pedagogů (zjištění pedagogů), třídnické hodiny;
- dotazníky pro žáky;
- rozbor dění ve třídě, škole;
- spoluprací s rodiči žáků – třídní schůzky, pravidelná jednání s rodiči – osobní kontakt (při vyzvedávání dětí ze školní družiny), prostřednictvím žákovské knížky, deníčku, dotazováním rodičů, zjišťováním spokojeností jejich dětí, informace od rodičů;
- individuální pohovory s žáky;
- práce v kruhu.

Motivování pedagogů pro změnu

Pedagogičtí pracovníci si uvědomují důležitost prevence a znají postupy řešení při zjištění problémů. Cílem je získat pedagogický sbor, v němž jsou učitelé ztotožnění s cíli a vizemi organizace, spolupracují na úkolech, přijímají spoluzodpovědnost, přinášejí nápady, dokážejí se dohodnout, ocenit a podpořit druhé.

4 Krizový plán po odhalení šikany

1/ Informovat

- školního metodika prevence (ŠMP): Mgr. Simona Gricová – 773 151 401
Mgr. Petr Ondruch – 773 066 566
- výchovnou poradkyni (VP): Mgr. Světlana Hrdličková
- třídní učitelku (TU) a ředitelku školy (ŘŠ)
- v případě nutnosti PČR: 974 631 111 = ústředna Blansko,
por. Mgr. Lenka Koryťáková: 974 631 207, 727 880 551, www.policie.cz

2/ Vyšetřování – účinné a bezpečné

a) rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili – provádí ŠMP a VP (kabinet, ředitelna, učebna informatiky, prázdná třída, ...)

- nezpochybňovat
- důležité je chránit zdroj a obsah informací
- dostanu-li signál od kohokoli, začnu třídu pozorovat (přímé varovné signály – ověřování informací)
- důležitá je empatie – nedávat rady, jen vnímat
- jakoukoli „scifi“ výpověď vždy ověřit, po odchodu informátora si vše zapsat

b) rozhovor s obětí – pozor, oběť nemusí nic říct. PROČ?

- má strach (pošlapaná důstojnost natolik, že už o tom nechce mluvit)
- bojí se chodit do školy – co ho tam zase čeká
- bojí se to říct učitelům, aby nepřišla pomsta (možná odvěta agresorů)
- bojí se to říct doma, aby se nezačaly dít ještě horší věci, když se do toho vloží rodiče
- bojí se, že by mu nikdo neuvěřil

Velmi důležitá je role TU, VP, ŠMP, oblíbeného učitele; může to být i spolužák, rodič.

Důležité je, aby oběť:

- důvěřovala, vnímala nás jako oporu a cítila od nás možnou pomoc,
- aby o tom vůbec s někým mluvila, aby problém ventilovala ze sebe ven,
- trpělivost v naslouchání.

! Rozhovor musí být veden tak, aby o něm ostatní nevěděli = možná pomsta agresorů.

! Vše si zapsat pro další potřebu.

3/ Nalezení vhodných svědků – provádí ŠMP, VP, TU

- spolupráce s informátory a oběťmi – vytipování svědků
- důležití jsou žáci, sympatizující s obětí
- nevybírat podle svých sympatií a podle jejich chování
- výslech svědků nejlépe mezi čtyřma očima (např. po vyučování, požádat o odnesení pomůcek do kabinetu), aby ostatní nevěděli = ochrana oběti

4/ Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky – provádí ŠMP, VP, TU

- rozhovory individuálně
- nesmí se konfrontovat oběti s agresorem, ani jejich zákonní zástupci – předcházení konfliktu
- konfrontace svědků (max. 2 spolu) pouze při protichůdných informacích = opatrně

5/ Ochrana oběti

- zvýšená pozornost ve školním (třídním) klimatu
- zpřísnit dozory (ošetřit pohyb dětí na záchodech, cestě do školy), časté nahlížení do třídy o přestávkách = nenápadně
- po dobu šetření je možné se souhlasem vedení nechat oběť doma
- doporučit rodičům odborníka v PPP nebo Středisko výchovné péče Brno

6/ Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi – provádí ŠMP, VP, TU

- vnější obraz šikanování (popis nemocného čili patologického chování)
- nutnost poskládané mozaiky informací (důkazy – musím mít jistotu o tom, co se ve třídě děje = vztahy)
- konfrontace A – A (při rozporuplnosti informací od A – opět max. 2)

5 Výchovná opatření

Škola bude dále pracovat s agresorem (jeho náhled na jeho chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkuje péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů (zajistí výchovný poradce nebo metodik prevence ve spolupráci s třídním učitelem).

Pro potrestání agresorů jsou stanovena následující běžná výchovná opatření:

- napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy,
- snížení známky z chování,
- doporučení rodičům, aby dobrovolně umístili žáka do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučení realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu,
- podání návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

6 Právní odpovědnost školy

- 1) Škola má odpovědnost za žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.
- 2) Podle vyhlášky č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školních zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí

nebo dobrovolným svazkem obcí, odpovídá i za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu, tj. při vyučování a v přímé souvislosti s ním.

3) Ředitel školy nese odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance dle § 101 a § 102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

4) Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona).
- Škola ohlašuje orgánu sociálně-právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo. Situace ohrožení dítěte přitom musí trvat po takovou dobu nebo nabývat takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte anebo může být příčinou nepříznivého vývoje dítěte (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů). V případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci, a dále případy, které sice výše uvedeným nebyly oznámeny, avšak které jsou svou povahou velmi závažné a nasvědčují tomu, že dítě se nachází v nepříznivé sociální situaci, jelikož jeho přirozené prostředí nedokáže dostatečným způsobem naplňovat své funkce při zajišťování přiměřené ochrany příznivého vývoje dítěte.
- OSPOD vstupuje do řešení těch případů agresivního chování dítěte ve škole, v nichž jsou tyto projevy pouze sekundárním důsledkem nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny a v nichž je třeba dítěti a jeho rodině zprostředkovat a zajistit odpovídající pomoc a podporu prostřednictvím nástrojů sociální práce.
- Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyrozumění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.

Odpovědnost rodičů

Pokud mají zákonní zástupci podezření na šikanování, informují třídního učitele nebo dalšího pedagogického pracovníka. Odborné vyšetření záležitosti provádí zpravidla školní metodik prevence ve spolupráci s třídním učitelem. Při vyšetření a nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy a dalších pedagogických pracovníků jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování, škola spolupracuje navíc ještě s Pedagogicko-psychologickou poradnou. V případě podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR. Ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

7 Primární prevence ve škole

➤ Primární prevence v třídnických hodinách

Třídnické hodiny se konají pravidelně 2x za měsíc 1 vyučovací hodinu. Třídní učitelé mají k dispozici soubor strategií a aktivit různého typu pro vedení třídnických hodin. V těchto hodinách mají žáci možnost vyjádřit se k dění ve třídě i mimo ni, poukázat na problémy, které se za poslední měsíc objevily, a žáci pak společně s třídním učitelem tyto záležitosti řeší.

➤ Primární prevence ve výuce

Témata prevence rizikového chování jsou zapracovány do Školního vzdělávacího programu. Na 1. stupni se primární prevence prolíná všemi předměty, na 2. stupni se nejčastěji objevuje v předmětech jako jsou Výchova k občanství a Výchova ke zdraví.

➤ Prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování

Šikana a její prevence je nedílnou součástí téměř všech programů specifické i nespecifické prevence, realizovaných ve škole i mimo školu (viz preventivní program – projektové dny, besedy).

8 Školní poradenské pracoviště

Pro žáky a jejich zákonné zástupce je k dispozici školní poradenské pracoviště, jehož součástí jsou metodikové prevence, výchovný poradce, speciální pedagog a školní psycholog. V rámci školního poradenského pracoviště jsou nabízeny individuální i skupinové služby.

9 Spolupráce se specializovanými zařízeními

Při preventivním působení i během případného řešení výskytu projevů šikany úzce spolupracuje celé školní poradenské pracoviště s třídním učitelem, vedením školy a současně i s externími organizacemi. Jsou to zejména:

- Pedagogicko-psychologická poradna (průběžná spolupráce),
- Odbor sociálně-právní ochrany dětí,
- Policie ČR,
- Nezisková společnost Hope4kids, z. s.,
- Elim Letovice.

10 Evaluace

Hodnocení školního programu proti šikanování proběhne v rámci závěrečného hodnocení současně se zhodnocením preventivního programu. Hodnocení bude probíhat formou dotazníků a individuálních rozhovorů, které proběhnou v rámci třídnických hodin. Na základě zpětné vazby se rozhodneme, jaké programy či aktivity budou v dalším školním roce realizovány.

Vypracovala: Mgr. Simona Gricová

Mgr. Petr Ondruch

V Boskovicích dne 10. 9. 2025